

ОГЛЯД ТА АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ З УКРАЇНСЬКИМИ АРХІТЕКТОРАМИ ПРАВОСЛАВНИХ ХРАМІВ ТА КОМПЛЕКСІВ**Дунаєвський Є. Ю.,**асп., ас. каф. архітектури будівель та споруд,
dunaevskiy1994architector@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4053-8000*Архітектурно-художній інститут,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса*

Анотація. В основі статті розкривається матеріал дисертаційного дослідження автора на тему «Еволюція архітектури православних храмів і комплексів в період Незалежності України». Як зазначає назва, у статті йдеться про результати та аналіз інтерв'ювання сучасних сакральних архітекторів України. Описується принцип проведення опитування; наводяться загальні групи питань, які були поставлені архітекторам; подається перелік здобитих, та тип розмови (очна зустріч, телефонна бесіда, відповіді в онлайн-формі), також, вперше був зібраний перелік архітекторів за областями, основна або часткова діяльність яких пов'язана із проектуванням та відновленням православних храмів та комплексів, на території Незалежної України. Детальний аналіз результатів інтерв'ювання поданий у двох схемах. В результаті складання архітектурного портрету кожного із архітекторів, було виведено стилістичні принципи сучасних православних храмів та комплексів Незалежної України.

Ключові слова: храмова архітектура, сучасні архітектори, сакральна архітектура Незалежної України, методи дослідження, метод експертних оцінок, метод інтерв'ювання.

Вступ. Архітектурний досвід проектування сакральних православних храмів та комплексів всього періоду незалежності України багатогранний та системно неопрацьований. Хоча теоретичні та емпіричні дослідження розвитку церковної архітектури в Україні показали стильову поліфонію від стилізації та історизму княжої доби, українського бароко та українського модерну, до модерністичних експериментів та пошуків нового у сакральній архітектурі. Окрім класичних методів дослідження даної теми, урахувавши її багатогранність, було застосовано спеціальний методологічний інструментарій, який би дав можливість широко проаналізувати вплив та перспективи розвитку українських сакральних митців, зокрема православної архітектури, таких, як: Ю. Г. Лосицький, О. С. Слепцов, П. Г. Чечельницький, І. М. Саєнко, О. Т. Плосконос, В. Б. Биков та В. Б. Жежерін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Системний підхід являється однією із функцій системності, що уособлює в собі підфункції такі, як: орієнтаційна та світоглядна. Окрім системного підходу, розрізняють системний метод (пізнавальна й методологічна підфункції) та системну теорію (пояснююча й систематизуюча підфункції). Але деякі підходи теоретичного доробку неоднозначні у розумінні «система», а саме: позиція дослідника Л. фон Берталанфі [2, с. 30–34] ґрунтується на розумінні системи, як комплексу взаємодіючих елементів. Увага повернута не до того, що ціле складається з частин, а до того, що поведінка і властивості цілого визначаються взаємодією його частин. Також, відомі дослідники поняття «системного підходу» та загальної теорії систем В. М. Садовський [8], Е. Г. Юдін [13, с. 96–103; 164–169], І. В. Блауберг [2, с. 7–9; 193–201], О. Б. Василенко [4, с. 5–9], А. І. Уйомов [11, с. 23–36], [12, с. 28–30; 10–12]. Вони подають особливі характеристики системи, які не лише зосереджують системний метод на аналізі єдності, а й звертають увагу на розгляд питання про включення системи до середовища та її взаємодію з нею. Сама система представлена як елемент широкої системи, що охоплює цей зміст, тому система – це не тільки

деяке ціле, складене з деяких узгоджених елементів, це сукупність елементів, які мають певну поведінку в іншій складній системі – навколишньому середовищі. Також, поняттям «системи», займався вчений-соціолог В. Г. Афанасьєв, розглядав поняття «цілісність», «безліч», «єдність», «сукупність», «організація», які визначають цілісну систему як сукупність об'єктів, взаємодія яких обумовлює наявність нових інтегральних якостей, не властивих утворюючим її частинам компонентів [1, с. 24]. Дослідник запевняє, що: «Цілісна система – це така система, в якій внутрішні зв'язки частин між собою є переважаючими по відношенню до руху цих частин і до зовнішнього впливу на них» [1, с. 26].

Постановка завдання. Основною метою статті є – визначити вплив творчості зодчих для формування сучасної православної архітектури за період Незалежної України, та сформувати цілісну картину подальшого розвитку православної архітектури, спираючись на досвід опитаних українських архітекторів. Завдання статті: проаналізувати досвід сакральної архітектури, за період незалежності України, шляхом очних зустрічей, онлайн-спілкувань та інтерв'ювання з архітекторами храмових споруд. Провести візуальне обстеження, детальний розгляд та фотофіксацію храмів та храмових комплексів, зведених розглянутими архітекторами. Визначити вплив творчості сакральних архітекторів на формування сучасної архітектури України. Сформувати основні стильові принципи сучасного православного храму на засадах відповідей сакральних архітекторів України.

Основний матеріал і результати. В основу статті лягає матеріал дисертаційного дослідження автора на тему «Еволюція архітектури православних храмів і комплексів в період Незалежності України». Межами дослідження було виділено саме час незалежності України, так як країна, звільнившись від радянської антирелігійної політики, отримала шанс на відновлення та створення нових українських принципів, традицій та тенденцій сакральної архітектури. Взагалі, тема сакральної архітектури розглядалась під багатьма кутами. Розгалуженість та велика варіативність православної сакральної архітектури надає велике поле для дослідження. «Оцінка збудованих у 1990-х роках в Україні храмів досить різна. Масове будівництво, мінімальні кошти та значна поспішність зведення святинь не дозволяють ретельно опрацювати проекти, дістати необхідний досвід, зробити висновки з нього і дають за рідкісними винятками посередні в архітектурному сенсі результати» – зазначав Юрій Криворучко в одній зі своїх статей про тенденції розвитку сучасної сакральної архітектури [6].

Автор статті у своєму дисертаційному дослідженні використовує комплексний системно-структурний підхід, який ґрунтуються на теоретичних, емпіричних та спеціалізованих архітектурних методах [10, с. 8–9]. Загалом, загальнонауковий методичний апарат зосереджений на використанні чотирьох аспектів пізнання, а саме: теоретичний, емпіричний, теоретично-емпіричний та спеціалізовані архітектурні методи дослідження. Декілька методів, які впливають на досягнення поставлених задач та цілей статті, розглянемо докладніше. Аналіз світової та вітчизняної практики проектування православних храмових будівель та комплексів привів до комплексного аналізу та виявив низку факторів, що зумовлюють дослідження основних тенденцій виразності української ідентичності у сакральній архітектурі, так як пострадянські архітектори України беруть участь у пошуку спроб трансформації регіональної та національної ідентичності в умовах модерністського професійного дискурсу, тому відповідна суть використання таких архітектурних прийомів є обов'язковою частиною вивчення їхньої спадщини. Певною проблемою даного методу стала еклектичність об'єктів, збудованих за період незалежності держави. Виявлено чотири напрямки українських храмів: історизм та еклектика; модернізм – «інтернаціональний стиль» та пошук християнської ідентичності; неоекспресіонізм, неомодернізм та пост-історизм; і прояв православної символіки в архітектурно-просторовому рішенні храмів.

Аналіз вітчизняної практики православного храмобудування сприяв дослідженню професійного світогляду проєктантів, що привів до відокремлення низки сакральних архітекторів від загальної професійної маси (які, фактично і ввійшли до переліку архітекторів, з якими було проведено інтерв'ю). Дослідження конкретних архітектурних постатей у вітчизняному храмобудуванні спонукає до вивчення архітектурних прийомів митців (творчі

інтерпретації та імітації в рамках радянської та пострадянської освітньої бази, адже незважаючи на загальну відданість раціоналістичним принципам проектування, властивим архітектурній освіті капіталістичного та соціалістичного суспільств, різний критерій творчої свободи призвів до різного ступеня еволюції модерністських та постмодерністичних ідей (формоутворення) та дослідження проектної діяльності з популяризації творчості українських сакральних архітекторів.

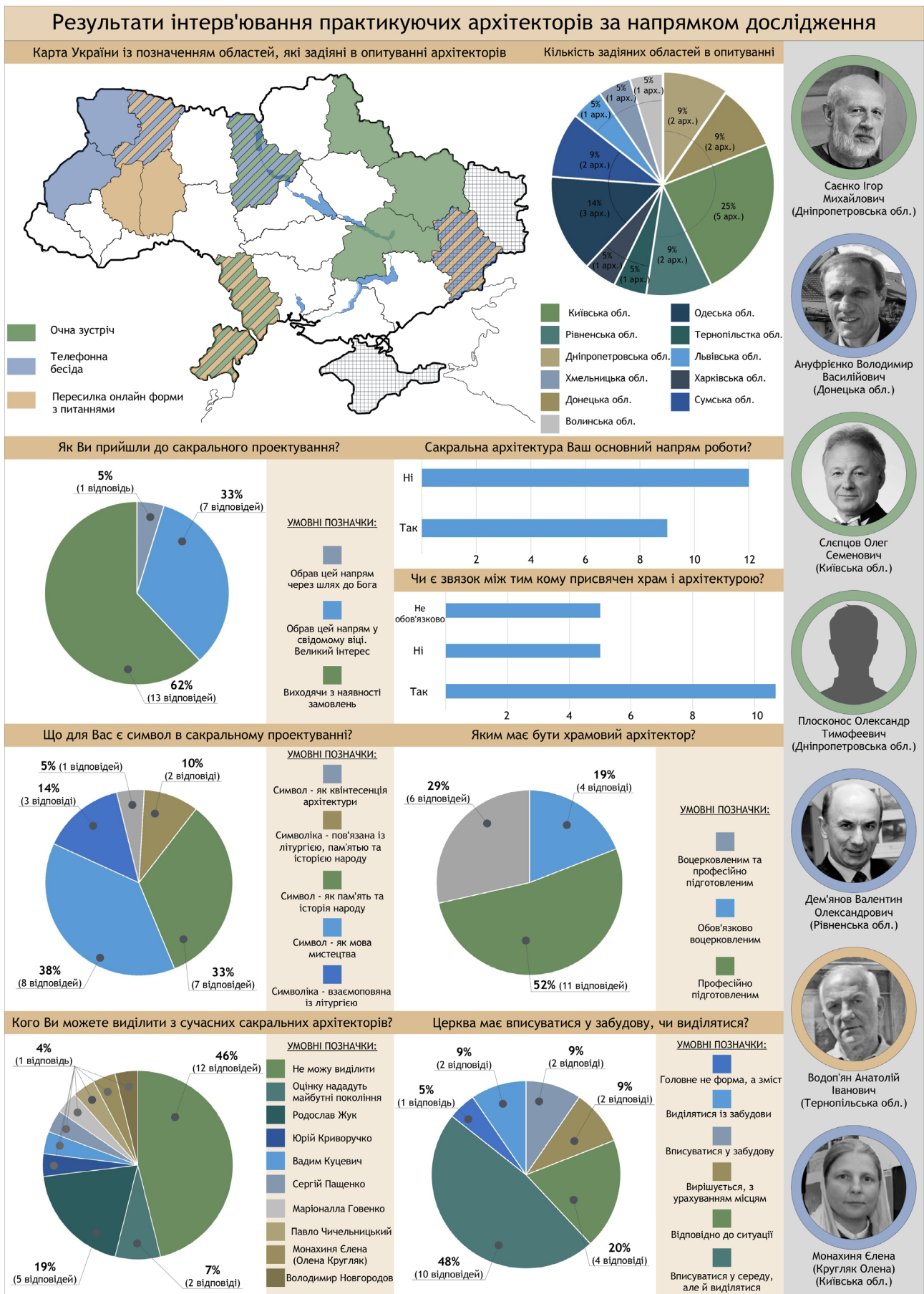
Основним методологічним прийомом став – метод експертних оцінок та опитування. Даний метод відноситься до емпіричного підходу дослідження, і полягає у проведенні інтерв'ю із практикуючими архітекторами за напрямком православної архітектури на теренах України. Ця робота супроводжувалася очними зустрічами із деякими архітекторами, відвідуванням їх авторських проектів, зведених храмів та комплексів, з екскурсією, детальним розглядом об'єктів та передачею проектно-технічної документації для поглибленого аналізу об'ємно-просторової, архітектурно-планувальної та конструктивно-технологічної структури сакральних об'єктів.

Для дослідження обраних питань були проведені очні зустрічі, онлайн-спілкування, екскурсії на об'єкти та інтерв'ю з такими архітекторами як: м. Київ: Ю. Г. Лосицький, О. С. Слепцов, В. Б. Жежерін, ієрей О. Степанов, Монахиня Єлена (Кругляк Ольга); м. Одеса: В. М. Мещеряков, І. О. Худяков. В. Л. Глазирін; м. Дніпро: І. М. Саєнко, О. Т. Плосконос; м. Суми: В. Б. Биков, Е. В. Головін; м. Харків: П. Г. Чичельницький; м. Рівне: В. О. Дем'янов, В. Ф. Ковальчук; Волинська обл.: А. Я. Бідзіля; м. Донецьк: В. В. Ануфрієнко, О. М. Пальченко; м. Львів: І. П. Гнесь; Тернопільська обл.: А. І. Водоп'ян; Хмельницька обл.: В. В. Рудюк.

Задля фіксації та подальшого поглибленого аналізу була розроблена анкета із запитаннями, які представляли з себе, як частину із «тестовими» запитаннями з варіантами відповідей, однаковиими для всіх; так і розгорнуті питання – вузько направлені, індивідуальні до кожного з архітекторів (які здебільшого спрямовані на вияв індивідуального професійного методу проектування сакральних архітекторів). виходячи з вище окреслених особливостей методу, опитування було складено з питань, які умовно поділяться на шість основних груп:

- становлення архітектора, як професійної особистості в сакральному будівництві;
- теоретичні та наукові надбання, історичного розвитку християнського храмубудування та розвитку національної традиції української церкви;
- духовно-релігійна складова світогляду православного архітектора, його конфесійне самовизначення;
- архітектурно-професійний досвід проектування та будівництва православних храмів і комплексів;
- виявлення методів, принципів, та критерій, що реалізують індивідуальну творчу манеру митця та визначення архітектурного кредо;
- розкриття індивідуального змісту розуміння української національної ідентичності та тенденції розвитку сучасної мови православного храму в Україні (рис. 1, 2).

Всього було отримано відповідей від двадцяти одного архітектора, які зазначені у двох схемах нижче, з них, при очній зустрічі отримані відповіді від одинадцяти архітекторів, за телефонною бесідою – від п'яти архітекторів та за пересланими он-лайн формами – від п'яти архітекторів. Найбільша кількість архітекторів, які прийняли участь у опитування була з Києва – 5 арх., та з Одеси – 3 арх., з інших міст та областей по 1-2 архітектори.

Саєнко Ігор Михайлович (Дніпропетровська обл.)

Ануфрієнко Володимир Васильович (Донецька обл.)

Слепцов Олег Семенович (Київська обл.)

Плосконос Олександр Тимофеевич (Дніпропетровська обл.)

Дем'янов Валентин Олександрович (Рівненська обл.)

Водопян Анатолій Іванович (Тернопільська обл.)

Монахиня Єлена (Кругляк Олена) (Київська обл.)

Рис. 1. Аналіз результатів інтерв'ювання сучасних українських практикуючих архітекторів (частина 1)

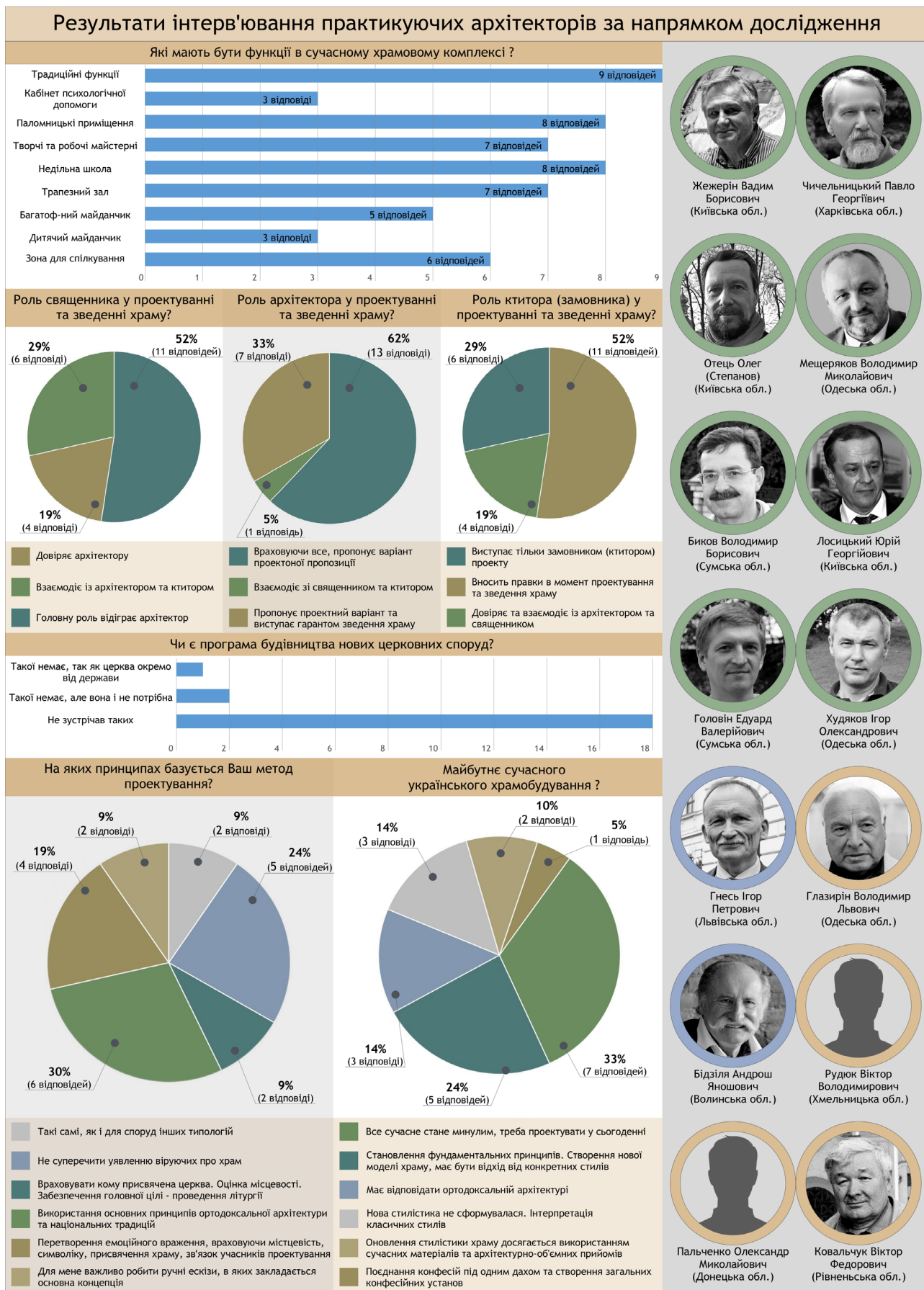

Рис. 2. Аналіз результатів інтерв'ювання сучасних українських практикуючих архітекторів (частина 2)

Також в результаті запланованих екскурсій із деякими сакральними архітекторами, було проведено візуальне обстеження проектів храмових комплексів із супроводом автора, таких зодчих як:

- О. С. Слепцов – в місті Києві: храм Святих Апостолів Петра та Павла; храмовий комплекс Ікони Божої Матері Введення в Храм Пресвятої Богородиці; храмовий комплекс Сорока Святих Мучеників; Храм Ікони Божої Матері Живоносне джерело. У Харківській області, с. Водяне: Спасо-Преображенський храмовий комплекс Свято-Борисо-Глібського жіночого монастиря; с. Дейманівка, Пирятинського району Полтавської області: Свято-Миколаївський храмовий комплекс.
- П. Г. Чечельницький – в місті Харків: Церква Святителя Валентина, єпископа Інтерамського, на території НФаУ; церква Миколи Чудотворця; церква Святої цариці Тамари у П'ятихатках; церква Спаса Преображення; церква Святителя Олександра, архієпископа Харківського; церква ікони Божої Матері «Прикликання загиблих»; храм Жен-Мироносиць; церква Матрони Московської; Церква ікони Божої Матері «Відрада і Втіха».
- В. Б. Биков – в місті Суми: церква Святителя Луки (Войно-Ясенецького); каплиця Різдва Пресвятої Богородиці; каплиця Покрови Пресвятої Богородиці; церква Святої мучениці Валентини; храм на честь святого благовірного великого князя Георгія Володимирського; храм-каплиця Святителя Тихона Задонського; церква Воздвиження Хреста Господнього та ікони Божої Матері «Неопалима Купина» (рис. 3).

Храми та храмові комплекси, відвідані із авторами в рамках інтерв'ювання

Слепцов О.С.

Чечельницький П.Г.

Биков В.Б.

Свято-Миколаївський храмовий комплекс, с.Дейманівка, Полтавська обл.

Храм Жен-Мироносиць, м. Харків

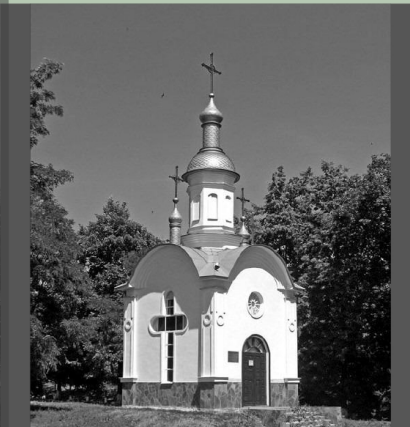
Церква Луки (Війно-Ясенецького), м. Суми

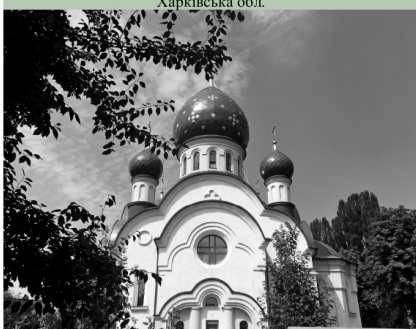
Спасо-Преображенський храмовий комплекс, с. Водяне, Харківська обл.

Церква Святої цариці Тамари у П'ятихатках, м. Харків

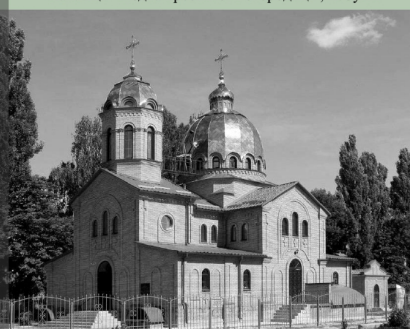
Каплиця "Різдва пресвятої Богородиці", м.Суми

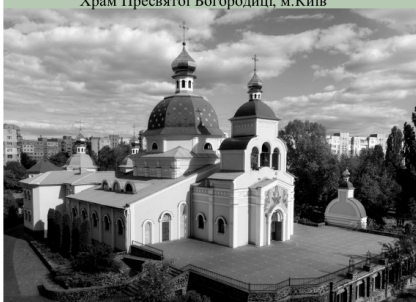
Храмовий комплекс Ікони Божої Матері. Введення в Храм Пресвятої Богородиці, м.Київ

Церква Святителя Олександра, архієпископа Харківського, м.Харків

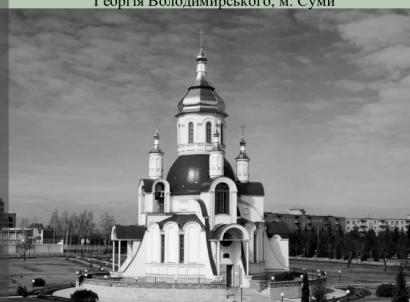
Храм на честь Святого благовірного великого князя Георгія Володимирського, м. Суми

Храм Ікони Божої Матері Живоносне джерело, м.Київ

Храмовий комплекс Святого мученика Віктора, м.Харків

Храм Святої мучениці Валентини, на території Сумського національного аграрного університету, м.Суми

Рис. 3. Храми та храмові комплекси, відвідані разом із архітекторами для натурального обстеження в рамках проведеного інтерв'ювання

За час опитування були опрацьовані архітектори з таких областей України: Київська, Рівненська, Дніпропетровська, Хмельницька, Донецька, Волинська, Одеська, Тернопільська, Львівська, Харківська, Сумська. Робота із зустрічами та онлайн-бесідами проводилася етапами, та на жаль, через карантинні обмеження, остання частина можливих бесід проводилася тільки в онлайн режимі. На даному етапі збору цієї інформації, вперше була складена таблиця зі списком усіх, знайдених, архітекторів (із зазначенням області), основна або часткова діяльність яких пов'язана із проектуванням та відновленням православних храмів та комплексів на території сучасної України, робота яких велась у період незалежності країни. Інформація про архітекторів надана за сприянням президента Української академії архітектури – Слепцова Олега Семеновича (табл. 1).

Таблиця 1. Загальний перелік архітекторів, основна або часткова діяльність яких пов'язана із проектуванням та відновленням православних храмів та комплексів на території Незалежної України

Назва області	Архітектори
Київська	Слепцов Олег Семенович; Кулинська Олександра Богданівна; Бабіч Юрій Іванович; Віг Янош Яношевич; Дубік Аркадій Сергійович; Жариків Микола Леонідович; Жежерін Вадим Борисович; Лосицький Юрій Георгійович; Отець Олег (Олег Степанов); Ісак Валентин Михайлович; Яблонський Дмитро Нілович; Куцевич Вадим Володимирович
Кіровоградська	Дрофа Ірина Олексіївна; Литвин Григорій Миколайович; Олійник Павло Петрович; Рак Володимир Олександрович
Вінницька	Тонашищук Олександр Михайлович
Запорізька	Романов Дмитро Юрійович; Ухов Ігор Олександрович; Петренко Вадим Миколайович; Турковський Петро Миколайович
Миколаївська	протоієрей Феленюк Микола; Доморацький Олександр Васильович
Одеська	Мещеряков Володимир Миколайович; Глазирін Володимир Львович; Худяков Ігор Олександрович; Мурманов Маркоз Васильович; Повстанюк Михайло Григорович
Дніпропетровська	Соєнко Ігор Михайлович; Плосконос Олександр Тимофійович; ієрей Георгій; Петросюк Олександр; Зеленецький В. А. (з рос.мови.), Аверин С. В. (з рос.мови.)
Донецька	Доморацька Лілія Василівна; Ануфрієнко Володимир Васильович; Пальченко Олександр Миколайович; Вязовський Віталій; Одинцов Віталій; Столов Станіслав; Романчиков Віктор; Ільїн Сергій; Фаустів Валерій Олексійович
Сумська	Биков Володимир Борисович; Головін Едуард Валерійович; Вінтоняк Сергій Ярославович; Пономаренко М. П.; Дейнека Анатолій Іванович; Граділь Станіслав Степанович
Харківська	Кононович Л. Т., Черняев В. В., Водолацкий В. Н., Можейко А. В., Черкашина Л. В., Кормилец В. Ю., Жирнов А. Н., (з рос.мови.), Бронніков Микола; Красько Микола Олексійович; Чечельницький Павло Георгієвич Чечельницький; Сергій Георгієвич; Новгородов Володимир Євгенович
Херсонська	Микола Андрійович Вустянський;
Полтавська	Громов Юрій Олександрович; Злобинець Олег Вікторович; Карюк Микола Всеволодович; Олійник Юрій Павлович

	Трегубов Валерій Олександрович; протоієрей Іоанн Бабич; Чернощоків Анатолій Євгенович; Пищюра М. Е. (з рос.мови.)
Черкаська	Владика Сафроній; Володимир Кривякін; Валерій Кузнецов; Анатолій и Ростислав Ніколенки; Василь Дмитренко; Іван Коляда Сергій Дем'яненко; Тарас Довженко
Луганська	Булкін Михайло Георгійович; Підлевський Олег Едуардович; Бондарев Анатолій; Панфилов В.К. (з рос.мови.); Соловйов Леонід Миколайович
Рівненська	Ковальчук Віктор Федорович; Дем'янов Валентин Олександрович
Тернопільська	Білик Руслан Іванович; Білик Мирослав Степанович; Водоп'ян Анатолій Іванович; Харченко Володимир; Петребляк Михайло Миколайович; Вербовецький Юрій Володимирович; Головчак Олег Іванович; Чорний Григорій Іванович; Магола Богдан Юрійович
Волинська	Бідзіль Анрош Янович; Дус-Крятченко Василь Іванович;
Житомирська	Савченко А. Ф. (з рос.мови.)
Закарпатська	Медвецький Арнольд; Фекете Степан; Осташ Федор; Петер Сарваш; Балог Ярослав Васильович; Зазулич Сергій Іванович
Івано-Франківська	Козак Олег Несторович; Кос Орест
Львівська	Гнесь Ігор Петрович; Сивенький Роман Павлович
Чернівецька	Каратун Ірина Вадимівна; Кільчицкий Віктор Михайлович

Складність аналізу і обробки запитань полягала в неоднорідності опитуваної аудиторії українських архітекторів, адже для однієї частини митців, саме сакральна архітектура займала пріоритетне значення у проектній спадщини, а для іншої групи – сакральне будівництво займає малий відсоток від загального обсягу професійної практики. Представники першої групи мають своєрідну еволюцію поглядів, які базуються на радянській та пострадянській архітектурній школі, що посилюється історично-традиціоналістичним напрямком й подолання перерваних надбань українського храмування. До другої групи відноситься доробок архітекторів-проектантів, які уособлюють у своїй сакральній практиці традиційно-ідентифікаційні міркування, що ґрунтуються на неомодерністичному творенні православної архітектури та оперування універсальними стилістичними прийомами. До двох категорій архітекторів, які зазначалися вище (із основним та епізодичним проектуванням сакральних споруд), можна додати третю групу до якої входять ті митці, які пов'язують себе тільки з освітнім процесом в області сакрального проектування, тобто, не є авторами реалізованих проектів.

Своєрідним висновком проведення даного опитування стало формування стилістичних принципів сучасних храмів та храмових комплексів, за часів незалежної України. На основі аналізу відповідей сакральних архітекторів та їх збудованих і запроєктованих об'єктів, можна виділити таких п'ять принципів:

- Пряме наслідування класичним стилям;
- Інтерпретація класичних стилів;
- Оновлення класичних стилів сучасними матеріалами та прийомам;
- Повний відхід від класичних стилів;
- Пошук нової стилістичної моделі українського храму.

Рис. 4. Виведені стилістичні принципи сучасних українських храмів та комплексів

Весь досліджений архітектурний доробок сакральних споруд, збудованих за часів Незалежності України можна розрізнити за обраним шляхом ставлення до стилістичної спадковості. Як зазначає дослідник церковної архітектури Ю. Криворучко – «Сакральну архітектуру можна окреслити як мистецтво творення релігійного, сакрального, священного, церковного, літургійного, духовного середовища засобами простору, форми, світла, кольору, часу, знаку, символу, зображення, образу, слова – архетипів абсолютного, що даються людині за їхньою допомогою у відчуттях, уяві, осяяннях, одкровеннях» [6]. Стилiстичні принципи були виведені на основі узагальнення результатів інтерв'ювання, складання архітектурного портрету кожного із сакральних митців та дослідження творчого доробку українських архітекторів

Висновки. В результаті дослідження було проаналізовано досвід сакральної архітектури за період Незалежності України, вперше складено таблицю із діючими сакральними архітекторами України за областями. Аналіз вітчизняної практики православного храмубудування привів до відокремлення низки сакральних архітекторів із загального переліку, з якими, в рамках дослідження, було проведено інтерв'ювання – із двадцять одним архітектором (задіяно одинадцять областей України, але більшість архітекторів прийняли участь в опитуванні з Києва та Одеси).

Дослідження конкретних архітектурних постатей у вітчизняному храмубудуванні допомагає визначити неймовірний вплив творчості сакральних архітекторів на формування сучасної архітектури України. Кожний із розглянутих архітекторів має свій підхід до проектування; своє бачення канонів, сакральності, традицій та спадкоємності в храмовій архітектурі, свій особистий метод проектування, свої стилістичні вподобання та свої розуміння майбутнього православного храму України.

Як результат інтерв'ювання архітекторів та натурного обстеження їх об'єктів, було сформульовано основні стильові принципи сучасних храмів та комплексів Незалежної України: пряме наслідування класичним стилям; інтерпретація класичних стилів; оновлення класичних стилів сучасними матеріалами та прийомом; повний відхід від класичних стилів; пошук нової стилістичної моделі українського храму. Стаття доповнена схемами для ілюстрації ключових моментів.

Література

- [1]. Афанасьев В. Г. Системность и общество. М.: Политиздат, 1980. 24-26 с.
- [2]. Блауберг И. В., Садовский В. Н., Юдин Э. Г. Системные исследования и общая теория систем. М.: Наука, 1969. 7-9, 30-34, 193-201 с.
- [3]. Блауберг И. В., Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода. М.: Наука, 1973. 85 – 93 с.
- [4]. Василенко О. Б., Методи дослідження світлової сакральної архітектурних систем. Збірка наукових праць. Секція «Теорія та історія України». Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Випуск 42, 2016. 5-9 с.
- [5]. Криворучко О. Ю. Методи дослідження сучасної архітектури: матриця аналізу архітектурних об'єктів деконструктивізму. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2006. – № 568: Архітектура. 89–97
- [6]. Криворучко Ю.І. Тенденції розвитку сучасної сакральної архітектури України. Праці XI Міжнародної наукової конференції: “Історія релігій в Україні”, книга II. Львів: Логос, 2001. – 286-303с.
- [7]. Православные храмы и комплексы. Пособие по проектированию и строительству: в 3 т. / [сост.: Кеслер М. Ю.]. – М.: ГУП ЦПП, 2003 – Т. 2. 22-23 с.
- [8]. Садовский В. Н. Основания общей теории систем. М.: Наука, 1974.
- [9]. Слепцов О. С. Архитектура Православного Храма. Киев: А + С, 2012. 144-145, 183, 164-165 с.
- [10]. Теория систем и системного анализа: учеб. пособие; «Рыб. гос. авиац. тех. ун-т им. П. А. Соловьева», 2015. 8-9 с.
- [11]. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем. М.: Мысль, 1978. 23-36
- [12]. Уемов. А. И. Системные аспекты философского знания. О.: Негоциант, 2000. 28-30; 10-12 с.
- [13]. Юдин Э. Г., Системный подход и принцип деятельности. М.: Наука, 1978. 96-103; 164-169 с.

References

- [1] V.G. Afanas'yev, Sistemnost' i obshchestvo. Moskva: Politizdat, 1980
- [2] I.V. Blauberger, V.N. Sadovskiy, E.G. Yudin, Sistemnyye issledovaniya i obshchaya teoriya sistem. Moskva: Nauka, 1969.
- [3] I.V. Blauberger, E.G. Yudin, Stanovleniye i sushchnost' sistemnogo podkhoda. Moskva: Nauka, 1973.
- [4] O.B. Vasylenko, «Metody doslidzhennya svitlovoyi sakral'noyi arkhitekturnykh system», Sektsiya «Teoriya ta istoriya Ukrayiny». Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya, vol. 42, pp. 5-9, 2016.
- [5] O.Yu. Kryvoruchko, «Metody doslidzhennya suchasnoyi arkhitektury: matrytsya analizu arkhitekturnykh ob'ektiv dekonstruktyvizmu», Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika», no. 568, pp. 89-97, 2006.
- [6] Yu.I. Kryvoruchko, «Tendentsiyi rozvytku suchasnoyi sakral'noyi arkhitektury Ukrayiny». Pratsi KHI Mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi: “Istoriya relihiy v Ukrayini”, knyha II. L'viv: Lohos, 2001. – 286-303p.
- [7] Pravoslavnyye khramy i komplekсы. Posobiye po proyektirovaniyu i stroitel'stvu: v 3 t. [sost.: Kesler M. YU.]. M.: GUP TSPP, T. 2. 2003.
- [8] V.N. Sadovskiy, Osnovaniya obshchey teorii sistem. M.: Nauka, 1974.
- [9] O.S. Sleptsov, Arkhitektura Pravoslavnogo Khrama. Kiyev: A + S, 2012.
- [10] Teoriya sistem i sistemnogo analiza: ucheb. posobiye; «Ryb. gos. aviats. tekhn. un-t im. P. A. Solov'yeva», 2015.
- [11] A.I. Uyemov, Sistemnyy podkhod i obshchaya teoriya sistem. M.: Mysl', 1978.
- [12] A.I. Uyemov, Sistemnyye aspekty filosofskogo znaniya. O.: Negotsiant, 2000.
- [13] E.G. Yudin, Sistemnyy podkhod i printsip deyatel'nosti. M.: Nauka, 1978.

OVERVIEW AND ANALYSIS OF THE RESULTS OF INTERVIEWS WITH UKRAINIAN ARCHITECTS OF ORTHODOX CHURCHES AND COMPLEXES

Dunaevskiy E. Y.,

PhD Student, Assistant, Department of Architecture of Buildings and Structures,
dunaevskiy1994architector@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4053-8000

*Institute of Architecture and Art,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa*

Abstract. The basis of the article is the material of the author's dissertation research on the topic «The Evolution of the Architecture of Orthodox Churches and Complexes in the Period of Independence of Ukraine.» As the title indicates, the article deals with the results and analysis of interviewing modern sacred architects of Ukraine. The time of Ukraine's independence was selected as the boundaries of the study, since the country, freed from the Soviet anti-religious policy, got a chance to restore and create new Ukrainian principles, traditions and trends of sacred architecture. As part of the research, interviews were conducted with 21 working sacred architects in Ukraine, a questionnaire was prepared with questions to architects that touch on all the main topics from the beginning of a career and the first object to a personal design method and the future of Ukrainian temple construction. A detailed analysis of the results of the survey is presented in the article in the form of two schemes-tables. During the work on the article, for the first time, a list of architects was compiled by region, whose main or partial activity is related to the design and restoration of Orthodox churches and complexes in the territory of Independent Ukraine.

As part of the interviews, some of the architects arranged tours of the author's objects during face-to-face meetings; field survey of these objects and photo-fixation were carried out, part of which is presented in the article in Figure 3. As a result of compiling an architectural portrait of each of the architects, the following stylistic principles of modern Orthodox churches and complexes of Independent Ukraine were deduced: direct imitation of classical architectural styles; interpretation of classical architectural styles; renewal of classic styles with modern materials and techniques; complete departure from classic styles; search for a new stylistic model of the Ukrainian temple. The impact of the work of sacred architects on the formation of modern Ukrainian architecture was also determined.

Keywords: architecture, modern architects, sacred architecture of Independent Ukraine, research methods, expert evaluation method, interview method.